

36

SETEMBRE
2013

UNIÓ EUROPEA Europa segons Alemanya

Carles A. Gasòliba, president de la Fundació CIDOB, entrevistat per Oleguer Sarsanedas

Malgrat que la majoria d'observadors anticipaven la victòria de la CDU/CSU de Merkel a les eleccions generals del 22 de setembre, des de fora d'Alemanya s'esperaven els resultats amb lògica expectació, atès que Alemanya, ho vulgui o no, lidera Europa i que el futur d'Europa depèn per tant, en bona mesura, de com Alemanya entén que s'han de fer les coses. La contundent victòria d'Angela Merkel no fa sinó confirmar que serà la visió de la Cancellera la que presidirà l'evolució de la UE en els propers quatre anys.

De quina Europa estem parlant?

Des del punt de vista d'Alemanya, sostenir l'euro i la UE no està en qüestió. Una altra cosa és com: si mitjançant més integració (l'anomenat "mètode comunitari") o si, tal com es va pronunciar Merkel en una conferència al Col·legi Europeu de Bruges, el mètode intergovernamental (la presa de decisió entre els estats membres) és una via igualment acceptable. Les coses no sembla que vagin ara per on pensàvem els europeistes establint l'euro: aquell itinerari en què es passava d'una unió monetària a l'econòmica, la unió bancària, la fiscal, i finalment la unió política. De fet l'aplicació actual dels Tractats de Lisboa han consolidat el poder de decisió de la Unió en el Consell Europeu i el Parlament Europeu. Les coses van per aquí. Merkel, que hauria pogut fer servir el mateix eslogan que va fer servir Adenauer el 1957 ("Cap experiment"), vol assegurar-se cada passa que fa: "La nostra política europea no canviarà", va dir la nit electoral. I de seguida va afegir: "Ha estat un vot molt fort per una Europa unida". És a dir, ella té un projecte per Europa, però no és el projecte dels europeistes clàssics.

Però Merkel ha de trobar soci de coalició per a formar govern i té dues opcions: els socialdemòcrates de l'SPD o els Verds (*Die Grünen*). Quin matisos poden aportar uns o altres?

Malgrat que en d'altres latituds els governs en minoria són relativament freqüents, la societat alemanya és molt partidària del consens – no només polític,

sinó social – i el practica activament. L'opinió pública vol un govern de coalició (com tants n'ha vist, a nivell federal i dels Länder), lògicament liderat per Merkel. I la Canceller prefereix l'SPD, amb el que la CDU comparteix una considerable base social. Cal veure quines condicions li posaran els socialdemòcrates, però no cal esperar grans canvis de coordenades. Potser un gir una mica més social en política interna, amb l'SPD contrapesant la CSU. Però la CDU i l'SPD comparteixen ortodòxia econòmica i la coincidència de plantejaments pel que fa a la política europea és molt gran. L'SPD podria afavorir, en aquest sentit, una més gran disposició a enfortir polítiques a nivell europeu, en contrast amb els liberals de l'FDP, els anteriors socis de govern de Merkel (ara absents del Bundestag), que s'hi mostraven molt crítics.

I pel que fa als països del Sud d'Europa, és d'esperar algún canvi d'actitud del govern alemany? La “compassió” pel Sud (l'expressió és d'un comentarista alemany) no ha estat un tema de campanya...

Alemanya ha aportat l'equivalent de tot un pressupost federal des que van començar els rescats. És el primer contribuent net de la UE: un terç del pressupost comunitari són euros alemanys. Tenint en compte això, és difícil mantenir que Alemanya no fa prou. Un dels pocs temes europeus que ha aparegut a la campanya ha estat el del tercer rescat de Grècia i Wolfgang Schäuble (el ministre d'economia al que donen suport tres de cada quatre alemanys) va declarar sense embuts que si calia el rescat, hi seria. Tant ell com la canceller Merkel entenen que l'euro és l'element bàsic de la UE i que, per tant, cal fer el que calgui per a garantir-lo. Una bona prova d'això és que Frau Merkel, contràriament al parer del Bundesbank, ha fet costat al BCE pel que fa a donar oxigen i salvar del col.lapse el sistema financer. Ara bé, una cosa és la voluntat i el compromís de sostenir l'euro (i la UE) i una altra cosa com es fa. Tot sembla indicar que serà, com ha anat sent aquests darrers temps, pel mètode intergovernamental, que hi haurà un tercer rescat de Grècia, potser un segon de Portugal, i que es mantindran les exigències de posar ordre als comptes i fer reformes estructurals. El pensament és aquest: l'eurozona s'ha de poder mantenir per ella mateixa si vol ser competitiva a nivell global. La canceller Merkel recorda sempre que, deu anys enrere, Alemanya era el malalt d'Europa; va fer tot el que ara ens demana que fem, i el resultat és que torna a estar en línia i al capdavant de tothom.

Sí, però a Alemanya no se li va demanar que ho fes en dos anys...

A la pràctica, es va donant oxigen. Espanya havia d'estar en ordre aquest any i ara se li diu que pot ser el 2016. Si es posen terminis (sovint molt curts) és perquè, com que cal fer coses antipàtiques de fer, sense terminis no ens hi posaríem mai. I com que els rescats són per evitar un mal major (la inestabilitat de l'euro), els països receptors no poden sinó acceptar i complir – si més no, en la mesura del possible. Es dona una mica d'oxigen quan cal. Però el que ha de fer la UE és donar senyals clares de recuperació a nivell global. En aquest sentit, el fet que el marc financer multianual 2014-2020 contempli, per primera vegada, un pressupost conjunt inferior als anteriors, és un error gravíssim: el senyal que s'envia és que a Europa no hi haurà més recursos per a ajuts estructurals, en comptes de comunicar clarament que ens creiem la recuperació augmentant el pressupost comunitari. El missatge hauria de ser aquest: hi haurà recursos disponibles en el marc d'un projecte de recuperació de dimensió europea que contempla, per exemple, la millora de les xarxes d'infraestructures, la innovació tecnològica, la competitivitat.

Com es presenten les eleccions de maig de 2014?

Le Monde apuntava, en un editorial sobre les eleccions alemanyes del 22 de setembre, que Alemanya no vol més delegacions de sobirania – o, si més no, al mateix ritme que s’ha seguit fins ara. I afegia: cal felicitar-se’n, “perquè aquest és el ritme d’un democràcia madura”. Alemanya és una societat que té assumit el projecte europeu – això sí, a la seva manera. A les eleccions acabades de celebrar, els partits euroescèptics i antieuropeus no han obtingut representació parlamentària. Però podrien rescabalar-se a les europees (mig milió de votants han passat de votar FDP a votar *Alternative für Deutschland*). A Finlàndia, Països Baixos, França, Regne Unit es preveu que els vots des partits euroescèptics, fins i tot contraris a la Unió Europea, tindran un pes important, com acaba de destacar Timoty Garton Ash. Aquesta és certament una amenaça per a les eleccions al Parlament Europeu del maig de 2014; l’altra és l’abstenció. És un fet que no s’ha aconseguit traslladar a l’opinió pública europea tot el que perdriem (i que tants en el món voldrien tenir) si no la tinguessim. Però també cal dir que els responsables dels projectes europeus (fonamentalment els caps d’estat i de Govern de la Unió) no han ajudat gens: surten de les reunions del Consell explicant tot el que han guanyat ells, mirant per casa, i no diuen res d’Europa, que és el projecte del qual són socis i el motiu pel qual són allà - no fonamenten per res la importància del projecte europeu, del que molts gaudeixen de forma destacada. A més, els que haurien de ser la representació de la Unió, com el president permanent de la Unió i la Alt Representant per les Relacions Exteriors, no es veu que hagin fet gran cosa perquè l’opinió pública veiés un avenç en fer realitat allò que es reclama i que tan necessari és: que es vegi que Europa parla amb una sola veu.

El 2014 els ciutadans de Catalunya probablement també seran cridats a les urnes per a decidir el seu futur col·lectiu – com els ciutadans d’Escòcia. Es podria produir una situació en què els ciutadans d’un territori de la UE expressessin el seu desig de separar-se d’un estat membre. La possible reacció de les institucions europees davant d’aquest fet inèdit és objecte de controvèrsia a Barcelona i Madrid, Edimburg i Londres. Està equipada la UE per a gestionar políticament una qüestió d’aquest calat?

Catalunya, com Escòcia, forma part d’Europa. Catalunya, dins l’estat espanyol, és probablement la que més ha fet per la integració a la UE. És una societat perfectament homologable, que reuneix tots els requisits per formar part de la Unió, i és a més, recordem-ho, contribuent neta. Ara bé, tal com està configurada la UE – fonamentalment, l’Europa dels Estats -, no ha d’estranyar que la resposta sigui, a priori, la que va donar el Vicepresident de la Comissió Europea, Joaquín Almunia, en la seva última visita al CIDOB (16 de setembre de 2013): si una part d’un estat membre decideix escindir-se d’un estat membre, la part escindida deixa de formar part de la UE. El Comissari Michel Barnier, el mateix dia, va dir el mateix a Madrid. El que passa és que no es tracta aquí d’una decisió jurídica, sinó política. Disset milions de ciutadans de l’antiga DDR van entrar a formar part de la UE amb la reunificació d’Alemanya i ningú no va discutir res: sense cap mena de negociació d’un Tractat d’Adhesió, un estat es va incorporar a la Unió. A l’extrem contrari, una part de Dinamarca (Groenlàndia i les illes Feroe) no és membre de la UE, i això es va acceptar quan Dinamarca es va integrar a la Unió. Catalans i escocesos podrien continuar formant part de la Unió. L’argumentació jurídica s’utilitza quan no hi ha voluntat política. Però la història de les integracions a la Unió Europea mostra que si aquesta voluntat política existeix, la Unió s’adapta.